

ארמון הנשיאות בבירה
החדשה נוסנטארה, באוגוסט
צילום: AFP

בירה חדשה, צללים ישנים

ג'קרטה, המטרופולין השני בגודלו בעולם, שוקעת במים בקצב מסחרר. אך הבירה הראוותנית החדשה של אינדונזיה, שמוקמת באזור מבודד 1,300 קילומטרים משם, מעוררות לא מעט תהיות בפני עצמה
רותם קובנר, אינדונזיה

... כבכל 17 באוגוסט, חגגה אינדונזיה את יום עצמאותה בטקס רב־רושם. אולם השנה, הטקס היה שונה. לראשונה, הטקס לא נערך בבירה ג'קרטה, אלא בעיר נוסנטארה – בירתה החד־שה של המדינה באי הגדול בורנאו. כשבוע קודם לכן נשיא אינדונזיה, ג'וקו ווידודו, קבע שהעיר החדשה עדיין אינה מוכנה למעבר והודה בעקיפין שהמיום מתעכב. ההודאה הזאת לא מנעה ממנו לקיים את הטקס בעיר, ולהפכו למעין מפגן פרידה לעצמו. כחודשיים טרם סיום תפקידו, כמנהיג המדינה בעלת האוכלוסייה הרביעית בעיר לם, עמל הנשיא, הידוע בכינויו ג'וקווי, גם על לייטוש אחרון של שושלת פוליטית משלו, במהלך

המעורר הפגנות נרחבות. מהי המורשת שהוא מוריר ומה מקומה של עיר הבירה החדשה בתוכה?

תוכנית חריגה

הרעיון לבזר את כוחו וצפיפותו של האי ג'אווה על ידי העברת הבירה לאי אחר עלה כבר לפני עשרות שנים. אולם בניגוד לקודמיו, ג'וקווי הגיע עם די כוח פוליטי וחזון לקדם את המעבר ובעיתוי שבו הכלכלה המקומית מסוגלת לממן אותו. הוא הכריז על המיום ב-2017 ושנתיים לא־חר מכן כבר אישר תוכנית מפורטת ליישומו. אף על פי כן, החזון הזה רחוק מלהתגשם בקרוב. הב־נייה של העיר נוסנטארה, שם נרדף כיום

לארכיפלג של אינדונזיה שמשמעותו, מילולית, היא "האיים החיצוניים", החלה רק לפני שנתיים ומתוכננת להסתיים ב-2045.

בתקופתו של ג'וקווי, סיבת הקיום של המיום הפכה מביזור לנטישת ג'קרטה. כרך צפוף זה, שבו מתגוררים כ-11 מיליון תושבים, הוא מרכזה של המטרופולין השנייה בגודלה בעולם אחרי טוקיו, וסובל ממגוון בעיות שיכולות לתסכל אף את מת־כנן הערים היצירתי ביותר. לאחר ביקור בו, גם גוש דן עשוי להיראות מקום פסטורלי. פרט לאוכלוסייה גדלה והולכת, ג'קרטה סובלת מזיהום אוויר קיצוני, פקקים לאורך כל שעות הי־ממה, והחמור ביותר, גם משקיעה מהירה של

הקרקע באזור החוף שלה, שחושפת אותה לשיט־פונות קטלניים, כפי שכבר אירע פעמיים בארבע השנים האחרונות.

ג'וקווי מכיר היטב את הבעיות של העיר – טרם היבחרו לנשיא הוא כיהן כמושל מחוז הבירה ובפועל כראש העיר ג'קרטה. במהלך כהונתו הוא ניסה להתמודד עם חלק מהבעיות של הבירה ובין השאר הקים תשתית של תחבורה מהירה. עם זאת, הוא נכשל בעצירת השקיעה שלה, שגדלה לאחר־נה לקצב שנתי של כ-17 ס"מ ונובעת בעיקר משאיבה פרועה של מי תהום. אדריכלית בולטת תושבת ג'קרטה שביקשה להישאר בעילום שם טר־ענת שיש פתרונות לשקיעה, ורומזת שהיא אינה

המניע המרכזי. בראיון עמה, היא מודה שהתופעה אכן אקוטית אך מציינת שהיא נפוצה גם במרכיזים עירוניים אחרים בג'אווה, ובעיר באנדונג, הרביי עית בגודלה במדינה, היא אף מהירה אף יותר.

המעבר לעיר בירה חדשה אינו המצאה אינדוני רבות למד, בהן טורקיה, שבחרה באנקרה ב-1923, וקוחסטן, שעברה לאסטנה ב-1997. כמה מדינות החליטו לא רק לעבור אלא גם לבנות מהיסוד בירה חדשה. רשימה חלקית של ערים שכאלה כוללת את ניפידאו במיאנמר שבניייתה הושלמה ב-2012, ואבוג'ה בניגריה ב-1991. המניר עים למעבר היו מגוונים ונעו מצרכים אסטרטגיים ועד ניסיון לנתק את הבירה מקבוצה אתנית מסוימת. עם זאת, רוב הבירות הכולטות שתוכננו במיוחד לצורך זה והחזיקו מעמד בעת החדשה היו במדינות פדרליות, המורכבות מתת־מדינות, כמו העיר פוטרג'איה במלזיה ב-1999, ברוליה בברזיל ב-1960, קנברה באוסטרליה ב-1927, וכמוכן וושינגטון בארה"ב ב-1800. בכל המדינות הללו, הבירה הפכה אמנם לעיר ממשל ומינהל מרכזית אך לא לעיר מובילה מבחינה תרבותית וכלכלית.

התוכנית של ג'וקוויי לעבור לבירה חדשה היא אם כן די חריגה. אינדונזיה אינה מדינה פדרלית, וכארכיפלג גם אינה חולשת על רצף טריטוריאלי אחת. יתרה מזאת, נוסטארה מוקמת באי בורנאו (קלימנטן, בפי המקומיים), במרחק של כ-1,300 קילומטר מהבירה הנוכחית וללא קשר יבשתי גם עם מרכזי אוכלוסייה גדולים אחרים, רובם ככולם בג'אווה. לפיכך, הבחירה במיקום כה מרוחק ומי בודד נראית נועזת אך גם מעוררת שאלות.

שלא במפתיע, קמו לתוכנית לא מעט מבקרים המפקפקים בסיכויי הצלחתה ומצביעים לא רק על הבעיות הרבות שהבירה החדשה תיצור באתר החדש. מבקרי המיזם מצביעים על התהליך המהיר מדי, לדעתם, שבו התקבלו ההחלטות לגבי המעבר ועל העומס הרב על קופת המדינה. עלות המיזם הוערכה בתחילתו בכ-35 מיליארד דולר, בציפייה שמרביתה תמומן מהשקעות של המגזר הפרטי, אולם המחיר הסופי שהמדינה תיאלץ לשלם יהיה כנראה גבוה בהרבה. אחרים מדגי־שים את הנוק הסביבתי שייגרם לבורנאו, את ההדרת של התושבים המקומיים ואת חלוקת האדמות בין אוליגרכים במקום החדש.

צד בצד, רבים טוענים שאין במיזם לפתור את בעיותיה של ג'קרטה. במאמר שהתפרסם ב-2019 כתבה מוניק רייקס, עיתונאית עצמאית תושבת העיר, שאינדונזיה אינה זקוקה לבירה חדשה אלא לכמה כרכים חדשים מפורזים ברחבי המדינה ש־י ספקו תשתית הולמת לכלל האזרחים. בראיון למוסף הארץ, היא הדגישה שדעתה נותרה בעינה ושמיזם הקמת העיר החדשה מיותר גם ג'וקוויי מבין שקשייה של ג'קרטה ימשיכו להכביד על

הצפות ופקקים בג'קרטה. העיר שוקעת בקצב של 17 ס"מ בשנה צילום:AFP\Jewel SamadAFP\BAY ISMOYO

המדינה גם בעתיד. כבר עתה החליטה ממשלתו

על הקצאת 40 מיליארד דולר לעבודות תשתית להצלת העיר שנושלה ממעמדה — סכום שעולה על כל ההשקעה המתוכננת בבירה החדשה.

נגר ופוליטיקאי

יש הרואים במיזם בניית נוסנטארה כולו ני־סיון נואל של הנשיא ג'וקוויי להקים לעצמו אנד־רטת ענקית. החיפזון שלו בקבלת ההחלטות, מעורבותו האישית העמוקה, וההתעקשות שלו לקיים את טקס העצמאות בעיר הנבנית כבר הקיץ, רק מאששים את הביקורת. למרות זאת, גם המבקרים הנוקבים ביותר של ג'וקוויי יתקשו לה־כחיש שמדובר בפוליטיקאי יוצא דופן, ודאי בנוף האינדונזי. כבן למשפחה של נגר שנולד בשכונת עוני בעיר סוראקרטה שבמרכז ג'אווה, עלייתו לגדולה היתה כנגד כל הסיכויים, וכהונתו בת העשור סימנה אופקים חדשים למדינה.

בשנים הראשונות לאחר סיום לימודיו, שעה שעבד כמפקח יערות בקצה המדינה וכנגר בח־נות הרהיטים של אביו, היה קשה לדמיין מה צו־פן העתיד לג'וקוויי. פריצת הדרך שלו אירעה בהגיעו לגיל 26, עת פתח סדנת רהיטי עץ טיק משלו. בשלב מסוים כמעט פשט את הרגל, אך ההחלטה שלו, ארבע שנים לאחר שהפך לעצ־מאי, לייצא את תוצרתו הוכיחה את עצמה והוא החל לנחול הצלחה כלכלית. בגיל 41 הוא נבחר ליו־ר התאחדות יצרני הרהיטים בעירו, ושלוש שנים מאוחר יותר לראשות העיר. במסע הבח־ירות שלו הוא הכריז שהרפורמות שיבצע בעיר יהיו מבוססות על מה שראה בביקוריו העסקיים

ב-2045. בעשור שלטונו ג'וקוויי שם דגש על בניית תשתיות בהיקף חסר תקדים, החל בהנחת קווי רכבת חדשים, ובתוכם גם התחלה של קו רכבת מהירה שיחצה את ג'אווה כסיוע טכנולו־גיה סינית, דרך בניית שדות תעופה, וכלה בייסוד של תעשיות חדשות שמבוססות על משאבי הטבע המקומיים תוך שהוא אוסר על ייצואם כתומרי גלם.

ההשקעה הענקית בתשתיות העלתה אמנם את שיעור החוב של המדינה וזכתה לביקורת מכפנים, אך אין ספק שהיה בה לסייע בהפיכתה של אינדונזיה, על 284 מיליון תושביה, לכלכלה משמעותית. כחלק מהתנופה הזאת, המדינה נכ־נסה לאחרונה לרשימת עשר מדינות הייצור הג־דולות בעולם, וכבר עתה עומד לרשותה מגזר תעשייתי גדול מזה של בריטניה או רוסיה. בהד־רגה היא הופכת לאחת מסדנאות הייצור המובי־לות, בין השאר גם של כלי רכב, עם 1.4 מיליון מכוניות וקרוב לשבעה מיליון כלי רכב דו־גלג־ליים אשתקד.

במונחים של שלטון תקין והקפדה על זכויות אדם, לעומת זאת, הרקורד של ג'וקוויי מעיב על הישגיו. בראשית דרכו היה נדמה שהוא מביא עמו רוח חדשה של שקיפות ויושרה. הוא אף התנגד, בתחילת הכהונה השנייה שלו, לניסיון של תומכיו לשנות את החוקה ולאפשר לו להיבחר לכהונה שלישית. אולם עד מהרה הוא הגדיר בבירור את גבולות הפתיחות שלו. כך למשל, ב-2016 הוא נטל חלק בכנס תקדימי לציון יובל לאירועי ההרג ההמוני שאירעו

צעד קדימה, שניים אחורה

חרף גילם הצעיר, עתידם הפוליטי של צא־צאי ג'וקוויי נראה מובטח. בינתיים, בעוד פחות מחודשיים ייכנס לנעליו הגדולות פראבואו סו־ביאטו, האדם שהפסיד לו את הבחירות לנ־שיאות ב-2014 וב-2019. במהלך מפתיע אך בדיעבד נראה כמתוכנן לפרטים, ג'וקוויי הזמין אותו לכהן כשר בקבינט שלו מיד לאחר שוכה בכהונה שנייה, ובהתמודדות לנשיאות השנה אף תמך בו. פראבואו הוא גנרל בדימוס, איש עסקים מצליח ופוליטיקאי דומיננטי המכהן זה חמש שנים כשר ההגנה ונחשב לשמרן ולאומן.

הרקע של השניים שונה לחלוטין. פראבואו — מבוגר מג'וקוויי בעשור ובעל ניסיון צבאי עשיר — נשוי לבתו של הרוזן לשעבר סוהרטו ומהווה בשר מבשרה של האליטה הצבאית והפוליטית. על רקע זה, ניכר שהבחירה בפרא־בואו מבשרת נסיגה ממשב הרוח המרענן, הן האזרחי והן המריטוקרטי, שג'וקוויי הביא עמו בתחילת דרכו. אילו היה מדובר רק בשוני בעמ־דות פוליטיות או ברקע חברתי שונה, דיינו. אולם במקרה של הנשיא הנכנס, מעיבים על בחירתו גם צללים קודרים בעברו המייצגים תקופות שמהן אינדונזיה ניסתה לאחרונה לה־תרחק, ובהצלחה לא מעטה.

לצללים הללו יש היסטוריה ארוכה. עוד בצ־עירותו פראבואו היה מעורב אישית במותו של ראש הממשלה הראשון של מזרח טימור ב-1978. חמש שנים מאוחר יותר יחידה בפיקודו נמצאה אחראית לטבח שנערך באותו אי. ב-1998 הוא סיים את שירותו הצבאי באירוע מטריד לא פחות: הוא נמצא מעורב בחטיפה ועינוי של תשעה פעילים פוליטיים במהומות שהובילו לנפילת חותנו סוהרטו, ובעקבות זאת ארה"ב אסרה על כניסתו לתחומה.

גם הקריירה העסקית של פראבואו מוכתמת בהשתלטות בעייתית על זכויות ורישיונות, ולא־חרונה הוא עצמו נחשד במעורבות בשחיתות במהלך עסקת רכש של מטוסים. על רקע זה, ולאור קשריו הענפים עם ג'וקוויי לאחרונה, סביר שיתמוך בהמשך פיתוחה של נוסנטארה, הממוקמת באזור שבו יש לקבוצת החברות שבבעלותו אינטרסים מיוחדים. חרף הצללים בעברו והחשדות נגדו, רבים רואים בו אדם מע־שי ושקול ואין הם מצפים שישנה את מסלולה העכשווי של אינדונזיה.

למדינת האיים הזאת יש כוח חיות משלה שרק התחזק עם השנים. עם יותר מאלף קבוצות אתניות הדוברות מאות שפות שונות, המתגו־רות ביותר מ-17 אלף איים שנפרשים על פני מרחב של כ-5,000 ק"מ, אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית. זו מדינה שהדבר העיקרי שאיחד את תושביה וקבע את גבולותיה הגיאוגרפיים בראשיתה היה המורשת הקולו־ניאלית של הולנד. ועם זאת, מאבק העצמאות המשותף וקרוב ל-80 שנות חיים במדינה עצ־מאית תחת אידיאולוגיה לאומית ומוטו של "אחדות בשונות" עשו את שלהם. כיום, למרות השונות, המורכבות, ואף נטייה לבדלנות בקצ־וות הארכיפלג, רוב תושבי אינדונזיה (שם שמ־קורו ביוונית שהופיע לראשונה ב-1850) מעוניינים בחיים משותפים תחת ריבונותה.

היבט משמעותי באחדות האינדונזית הוא השפה הלאומית ("אינדונזית"), ניב סטנדרטי של

^[1] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[2] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[3] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[4] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[5] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[6] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[7] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[8] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[9] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[10] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[11] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[12] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[13] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[14] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[15] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[16] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[17] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[18] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[19] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[20] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[21] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[22] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[23] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[24] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[25] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[26] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[27] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[28] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[29] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[30] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[31] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[32] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[33] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[34] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[35] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[36] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[37] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[38] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[39] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[40] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[41] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[42] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[43] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[44] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[45] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[46] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[47] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[48] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[49] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[50] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[51] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[52] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[53] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[54] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[55] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[56] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[57] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[58] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[59] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[60] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[61] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[62] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[63] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[64] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[65] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[66] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[67] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[68] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[69] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[70] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[71] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[72] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[73] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[74] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[75] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[76] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[77] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[78] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[79] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[80] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[81] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[82] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[83] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[84] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[85] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[86] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[87] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[88] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[89] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[90] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[91] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[92] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[93] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[94] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[95] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[96] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[97] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[98] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[99] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[100] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[101] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[102] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[103] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[104] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[105] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[106] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[107] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[108] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[109] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[110] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[111] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[112] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[113] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[114] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[115] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[116] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[117] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[118] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[119] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[120] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[121] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[122] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[123] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[124] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[125] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[126] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[127] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[128] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[129] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[130] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[131] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[132] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[133] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[134] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[135] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

^[136] אינדונזיה היא תופעה כמעט בלתי אפשרית

בג'קרה בהזמנת סוהרטו. מהעבר השני, היה זה עבד א-רחמן וחד, פוליטיקאי ואיש דת מוסלמי מתון, שסייע רבות לקידום היחסים. הוא ביקר בירושלים כמה פעמים, אם כי עם היבחרו לנשיא ב-1999 נותר מעמדה של פלסטין כאבן נגף ביחסים. מעבר להשפעתם של יחידים, ניכר שהמחויבות לעניין הפלסטיני באינדונזיה אינה רק בהקשר איסלאמי, אלא נתפסת גם כסוגיה אתית, תוך שימוש במונחים של צדק וזכויות לגיטימיות. בד בבד, גם ממשלות ישראל לא תמיד ידעו להכיל את אינדונזיה, לא כל שכן להעניק לה תפקיד משמעותי יותר במגעים עם הפלסטינים.

מאז פרוץ המלחמה בעזה, אינדונזיה הרשמית הגישה סיוע הומניטרי לעזה וקראה כמה פעמים להפסקת אש. היא אמנם תמכה בתביעה של דרום-אפריקה נגד ישראל בבית הדין הבינלאומי לצדק בהאג והביעה מחאה על הפגיעה בבית החולים שסייעה להקמתו, אך גם הצהירה על נכונותה לשלוח חיילים לשיטור. כלי התקשורת במדינה, כמו גם המתמודדים במירוץ לנשיאות לאחרונה, היו הרבה יותר בוטים וגינו את ישראל בתוקף, תוך שהם מוחים גם על התעלמות המערב מהטבח בעזתים. על פניו, נדמה היה בתחילה שהמלחמה בעזה פגעה אנושות בקשר הרך עם אינדונזיה. בשנה שקדמה לה, כתב ד"ר ג'ורא אלירז על האופק של היחסים בין שתי המדינות וטען שאין סיכוי לתוויה מהותית כל עוד לא יימצא פתרון לבעיה הפלסטינית או לכל הפחות עד שערב הסעודית תכונן יחסים דיפלומטיים עם ישראל או תנרמל אותם.

למרות הפרסומים לאחרונה על פריצת הדרך הדיפלומטית, אלירז, משקיף זהיר שעוקב זה שנים אחרי מעורבותה של אינדונזיה במזרח התיכון והקשר בינה לבין ישראל, נותר סקפטי. בראיון להארץ, הוא מציין שהדרך ליחסים דיפלומטיים עדיין ארוכה, ושאפפתרון הבעיה הפלסטינית נותר גם עתה הליכה של ההתנגדות האינדונזית. עם זאת, הוא רואה בנשיא הנכנס פראבוא אדם פרגמטי, ומאמין שהתקדמות בתהליך השלום ופריצות דרך דיפלומטיות במזרח התיכון עשויות להקל עליו לעשות את הצעד המכריע.

ד"ר לאו כריסטמוס אפאפרס, מרצה לדתות באוניברסיטת מדה ג'ג'ה בעיר יוגיאקרתה, חש גם כן קורט של אופטימיות זהירה. בראיון עמו הוא טוען שיש באינדונזיה כיום מספר גדול והולך של משכילים צעירים וגמישי מחשבה, רבים מהם נוצרים (המונים כ-30 מיליון איש), שמוכנים לדיון פתוח על הקונפליקט הישראלי-פלסטיני. הם לא בהכרח פרו-ישראלים, אולם יש להם ראייה ביקורתית יותר לגבי חמאס וגישות איסלאמיות קיצוניות אחרות. גם תומכים של ישראל במדינה אינם מהססים להשמיע את קולם. לפיכך, אפאפרס רואה אפשרות לדינמיות מסוימת בכינון היחסים בעתיד הקרוב, במיוחד אם תחול פריצת דרך במזרח התיכון.

נדמה שהעתיד הקרוב הולך להיות תזויתי ואף בלתי צפוי בשתי המדינות. אולם, בין אם הקשר הדיפלומטי עמה יכונן או לא, אינדונזיה היא ישות שראוי לתת עליה את הדעת. זו מדינה מרתקת בעלת תרבות עשירה שהופכת בהדרגה לכוח כלכלי ופוליטי בעל משמעות גלובלית. בשנים הקרובות ההחלטות שיתקבלו בג'קרה או בנוסנטארה, אך גם בירושלים, יקבעו אם המרחק בין שתי המדינות יצטמצם, ועד כמה.

הנשיא היוצא ג'וקו ווידודו ומחליפו, הגנרל פראבואו סוביאנטו צילום: Willy Kurniawan/רויטרס

בתחילה היה נדמה שג'וקווי מביא עמו רוח חדשה ודמוקרטית, ורבים השוו אותו לברק אובמה. אך ככל שהוא נעשה יותר ויותר פופולרי, הכוח השחית גם אותו. הוא החל לרדוף ולהעניש פעילים שיצאו נגדו, ולקראת הבחירות האחרונות רקח דיל עם הגנרל פראבואו, שבתמורה מינה את בנו של הנשיא היוצא לסגנו

מוזכ"ל הארגון שטרם ההצבעה הסופית על הצטרפותה לארגון, בסופו של תהליך בן שנתיים שלוש, יהיה על אינדונזיה לכונן קשרים דיפלומטיים מלאים עם כל 38 חברות הארגון. לכאורה, מדובר בהתפתחות מאוד חיובית מבחינת ישראל. כמדינה עם האוכלוסייה המוסלמית הגדולה בעולם וככוח מרכזי עולה בדרום מזרח אסיה ומערב, כינון יחסים משמעותיים עם אינדונזיה בהחלט יתרום לחיזוק מעמדה של ישראל באסיה ואף במזרח התיכון. לקשרים שכאלה עשויה להיות גם חשיבות כלכלית ותיירותית. עם זאת, העובדה ששתי המדינות מעולם לא קיימו יחסים דיפלומטיים אינה אומרת שאין ביניהן קשרים כלל. יש ויש, אם כי במרוצת השנים, הם חוו עליות וירידות ניכרות. ב-1950 היתה ישראל בין המדינות הראשונות להכיר בעצמאות אינדונזיה ותמכה גם בבקשתה להתקבל לאו"ם. מנגד, בלחץ הליגה הערבית, אינדונזיה נמנעה מיחסים גלויים עם ישראל וגם לא הומינה אותה לוועידת באנדונג המפורסמת ב-1955, שבה נרקם לראשונה שיתוף פעולה בין מדינות אסיה ואפריקה ונוצרה חזית מאוחדת נגד הקולוניאליזם. בשנים לאחר מכן, הקשרים נשמרו אך על אש קטנה. שתי המדינות ניהלו קשרי מסחר מוגבלים ובתחילת שנות ה-80 ישראל אף מכרה לאינדונזיה 30 מטוסי סקיהוק מעודפי חיל האוויר.

בעקבות החתימה על הסכמי אוסלו חלה פריצת דרך משמעותית בקשרים הדיפלומטיים, וראש הממשלה רבין אף הגיע לביקור חשאי

השפה המלאית שכאשר אומץ ב-1945 שימש רק כ-5% מתושבי המדינה. כיום זו השפה הבינלאומית של המרחב המלאי, מגבול תאילנד ועד פפואה ניו גינאה, ורוב מכריע מבין תושבי אינדונזיה דובר את השפה הזאת ברמות שליטה שונות. זו אינה רק השפה הרשמית אלא גם השפה העיקרית בכלי התקשורת, והיא נלמדת בבתי הספר בכל רחבי המדינה.

בחגיגות יום העצמאות הקיץ, כעבר, לא יכיר לתי שלא להבחין בסממנים בולטים של גאוות לאומית, החל בהנפת דגלי המדינה בכל פינה וריחוב וכלה בתלבושות הילדים בבתי הספר – בכל מקום שבו ביקרתי, וגם הרחק מג'אווה. במפגשים ציבוריים, כאשר הקהל קם לשיר את ההמנון הלאומי, לא היה אחד שלא שר אותו בדבקות. כך, בשלהי כהונתו של ג'וקווי, נדמה שהניסיון האינדונזי בהקמת מדינת ענק רב-לאומית שאינה פדרציה צולח היטב. לעניות דעתי, הוא צפוי לשרוד את העשורים הבאים עם נוסנטארה ובלעדיה.

חיזור מהוסס

בחדש אפריל השנה, בעיצומה של המלחמה בעזה ובגבול הצפון, התפרסמה ידיעה מרעיושה: אינדונזיה "בדרך לכינון יחסים עם ישראל". הרעיון קע לידיעה הוא רצונה של ג'קרה להתקבל לארגון לשיתוף פעולה ופיתוח כלכלי בינלאומי של המדינות המפותחות (OECD). שר החוץ יש-ראל כ"ץ התנגד נמרצות לפתיחת תהליך הקבלה, אולם לאחר כמה חודשים של משא ומתן חשאי נמלך בדעתו. סייעה לכך התחייבותו של